

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Commentaria Ac Disputationes In Primam Partem Divi Thomae

Cvm Variis Indicibvs

De Deo Effectore, Creaturarvm Omnivm Tractatvs II. De Opere Sex
Diervm, Ac Tertivs De Anima

Suárez, Francisco

Mogvntiæ, 1622

IV. An sub cœlo in principio creato comprehendatur cœlum Empyreum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-93575](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-93575)

Eius prior
pars est
dicitur.

rum celestia corpora substantialiter producta fuerint. Vt quoque enim modo de illa materia informi opinati aliqui sunt; neuter autem iuxta literæ proprietatem, aut veram rationem potest subsistere. De priori patet, quia materia cæli nuda, & quæ nunquam fuit informata forma cæli, nec ad illam recipiendam proxime disposita, non potest nisi abusiue, & cum magna multumque voluntaria improprietate cælum appellari. Talis enim significatio nec in aliquo vñu habet fundamentum, nec in Scriptura illius vestigium inuenitur; ergo sic exponere non est interpretari fideliter, sed ad libitum Scripturam corrumpere, quod in nomine *terra* latius infra videbimus. Vt omittam esse contra omnem rationem fingere illud miraculum, vel monstrum creandi puram materiam sine forma, sicut de elementari etiam dicemus.

10.
Ostenditur
etiam posse
viter.

In altera item opinione, licet vt probabile admitteretur, cælos esse productos ex aliqua præiacente substantia aqua, vel simili, nihilominus non esset probabile, illam significatam esse nomine cæli, tum propter rationem factam cum proportionem applicatam; tum etiam quia alias non posset ex illo loco probari aliquod celeste corpus factum esse per creationem propriam in illo principio, quod est contra omnes Patres, & contra omnem rationem. Sequela autem est clara, quia si substantia illa imperfecta dicta est cælum, quia ex illa formandi erant cæli; eadem facilitate posset quis dicere, cælum etiam empyreum ex eadem materia esse formatum, quia est eadem ratio, & quia non potest oppositum ex Scriptura ostendi, vel efficaci ratione probari, data hypothesi, quod alij cæli essent ex tali materia formati. Quod autem nec in re ipsa facta fuerit talis substantia imperfecta transmutanda postea in substantiam celestem, ratione à nobis ostensum est, quantum materia patitur, nec ad ostensionem diuinę omnipotentię confert, multo enim magis illam manifestat, quod subito, & quasi vnico & indiuisibili fluxu perfectissima celestia corpora ex nihilo creauerit. Quod vero talis materia, seu substantia imperfecta per nomina *terra* aut *aqua* in illo principio Genesificata non fuerit, in sequentibus ostendimus. Et ad difficultatem sumptam ex productione firmamenti in libro sequenti cap. 2. explicando opus secundi diei, respondebimus, quia non potest aliter plene dimitationi satisfieri. Nunc ergo solum negamus firmamentum secunda die factum, fuisse cælum stellatum, vel aliquod ex cælis supra elementa constitutis. Quid autem fuerit, ibi dicemus. Et de sole, luna & stellis in opere quartę diei dicendum erit.

Obiectio
proxime di-
ctis contra-
ria obiter
perstringitur.

CAPVT IV.

Vtrum sub calo in principio creato cælum empyreum comprehendatur.

Præsentis
capitis pun-
cti quatuor

Nunc superest examinanda sententia Patrum superiori capite relata quoad partem affirmantem de cælo empyreo, quod sub nomine cæli in illa prima sententia comprehendatur. In quo dubio quatuor puncta breuiter tractanda occurrunt. Primum, an tale cælum sit? secundum, an æternum sit? tertium, si temporale est, quando creatum sit? quartum, an de illo in verbis illis Moyses fuerit loquutus, de quibus suo ordine breuiter dicemus.

1.
Caietani
opinio circa
1. punctum

Circa primum Caietan. in cap. 12. secunda ad Corinth. sentit, non esse tale cælum. Affirmat enim primum mobile, quod proxime est, supra cælum stellatum esse supremum, & illud esse celestem patriam, in qua Deus, & beati habitare dicuntur. Et addidit, *Empyreum siquidem cælum a posterioribus*

traditum, nullibi inuenitur in Scriptura. Ex quo inferre vult, non esse tale cælum supra primum mobile, alias non satis intentionem suam probasset. Eandem sententiam tribuunt aliqui Augustino Eubimino in cap. 1. Gen. vt illum à grauiori errore liberent, de quo in secundo puncto dicemus. Et pro hac sententia allegari potest Damascenus lib. 1. cap. 1. in 6 vbi supra firmamentum, & cælum stellatum solum vñum cælum agnoscit, quod instellatum, seu stellis expertem vocat. Et infra, illud cælum celi, & primum cælum appellat, & à Philosophis cognitum esse dicit: vnde non immobile, sed potius primum mobile illud manifeste ponit, & consequenter empyreum excludit. Balth. etiam h. m. l. 3. Exaemer. duos tantum cælos vñra aerem agnoscere videtur, & indicat Theodoret. q. 11. de cuius sententia plura statim.

Sed veritas communiter in Ecclesia recepta, & omnino certa est, vñra omnes cælos mobiles dari, quoddam cælum immobile, nobilius cæteris, & lucidissimum, ac pulcherrimum beatorum domicilium, quod Empyreum appellatur. Non quia sit æternę naturę (vt quidam falso putarunt, hoc quod *ναυ* Græce ignem significet) sed quia sicut ignis natura sua totus est lucidus, ita corpus illud lucidissimum est. Vnde Magist. in 2. d. 2. dixit, vocatum esse empyreum, id est, igneum à splendore, non à calore. Potest etiam alia proportio inter hæc corpora considerari, quod sicut ignis supremus est inter elementa, ita & hoc cælum inter omnes superiores orbis. Hanc ergo sententiam communiter receperunt Scholastici omnes cum Magistro in 2. d. 2. eamque tribuunt Bedæ in Exaemer. Et Straboni in glossa *quidam*. quos etiam Magister allegat, & D. Thom. 1. p. q. 66. art. 3. & quest. 65. a. 1. ad 1. Eandem sequuti sunt Alcuin. Raban. Liran. & fere alij in Gen. & Hugo & S. Victor. in Sum. sententiar. tract. 2. cap. 1. in fi. e. & Abulen. Gen. 1. in explicatione operis quintę diei, & in cap. 22. Exod. q. 52. & 53. Et ante omnes indicauit hanc sententiam Basil. nam licet loco citato duos tantum cælos cum mundo visibili constituat, tamen in homil. 1. Exaemer. sicut dicit, Angelos fuisse mundo visibilibus antiquiores, ita etiam ponit quoddam antiquius cælum illa substantia mundo visibili præstans nobis conueniens, &c. Hoc autem cælum esse non potest, nisi quod nunc empyreum appellamus. Theodoret. etiam d. q. 11. in Gen. ponit quoddam cælum primum prima die ante lucem factum, & ab illo distinguit firmamentum secundo die factum, quod dicit factum ex aquis, tamen esse verum cælum, in quo sunt luminaria. Et inter firmamentum, & primum cælum fatetur esse aquas firmamento proxime coniunctas, & (vt ait) luminarium ardorem temperantes, quas tamen cælum non appellat, & supra illas solum cælum primo creatum constituit. De quo concludit, quod quemadmodum cælum istud nouum est pro regimine, terra autem pro paupimento, ita cælum quod videmus, pro tegmine supra positum cælum habet. Hoc ergo idem esse videtur, quod empyreum, quia supra omnes cælos visibiles, & vñra aquas supra cælos visibiles existentes illud inuisibile constituit, vnde etiam videtur immobile, & ad officium celi empyrei illud constituere. Tandem antiquioris omnibus Anaclet. Papa in epist. 2. docet. in fine, de Verbo sic dicit: *Dominus ex celestia astra, ac empyreo domicilio in castissima Virgine purissimum vñrem præstrare redemptione carnem suscipiens; aduentu.*

Secundo censetur hæc sententia consentanea & præconijs diuinis Scripturis: nam licet propter ambiguitatem nominis cæli, vel cælorum, certa esse non possit: nihilominus vbi Scriptura loquitur de cælo, quod est singularis domus Dei, & domicilium beatorum, de hoc loqui censetur, vt Psalm. 102. *Dominus in calo parauit sedem suam, & regnum eius in nubibus.*

sub dominatur, & Psalm. 113. Celum celi Domino, ubi Theodoret. Non hoc, quod videtur, sed illud, quod superius est, quod huius, velut teletum est, quemadmodum hic quod videtur, nostrum est teletum. Et simili modo recte intelligitur illud Deut. 10. Domini Dei tui celum est, & celum celi, & illud, quod de Christo dicitur Psalm. 67. Ascendisti in altum, &c. & postea: Psalm. 124. Qui ascendit super celum celi ad Orientem. Ita enim de Christo exposuit Paulus ad Ephes. 4. Et profecto per se verisimile est, præparasse Deum Christo peculiare celum, excellentius omni celo mobili, stabile, ac quietum, sicut decebat corporis Christi maiestatem. Vnde de eodem celo recte intelliguntur alia loca, in quibus Christus dicitur sedere ad dexteram maiestatis in excelsis, ad Hebr. 1. & similia. Item illud 2. Corinth. 5. Scimus, quia si terrena domus nostra huius habitationis dissolvatur, habitationem habebimus in celo, domum non manu factam, æternam in celis. Et similia multa possunt per congruentem interpretationem induci, licet non cogant.

Tertio addi possunt rationes, non quidem demonstrantes, sed multum suadentes, præsertim suppositis alijs nostræ fidei mysterijs. Cum enim in hoc celo non sit motus, vt supponimus, nec etiam sint astra, nec lumen eius ad oculos nostros perveniat, & influentia eius vel nulla sit, vel non possit experimento cognosci nulla superest nobis via demonstrandi celum illud creatum esse. Supposito autem articulo fidei, in quo credimus supernaturalem gloriam electis omnibus esse in celo paratam, nimis credibile sit, illud celum esse distinctum ab omnibus celis, qui circa terram existunt, omnesque sicut loco, ita etiam natura, & perfectione excellens. Moueor primò quidem, ac præcipue propter honorem corporis Christi, de quo certum est, in supremum celum ascendisse, vt latius ostendi, & declaravi in 2. tom. 3. p. disp. 3. sect. 1. conclus. 3. Non est autem verisimile, Christum stare supra celum in motu perpetuo existens, aliàs vel non haberet fixos pedes in certa parte celi, sed sub illis semper celum percurreret, vel cum ipso celo semper Christus raperetur: hoc autem secundum absurdissimum est, & primum parum decens. Deinde procedit etiam hæc ratio in corpore sanctissimæ Virginis, & aliorum, qui forte iam sunt cum suis corporibus in celo. Moueor secundo, quia omnes celi mobiles facti sunt quasi in ministerium viatorum hominum, & vt illis suo modo deferuerent: ergo decuit, vt aliquid excellentius fieret solum vt esset locus gloriæ beatorum, & quasi theonon corporalis, in quo Deus specialiter regnet, vt sicut inter Angelos dantur quidam ministrantes, alij assistentes: ita inter corpora celestia præter ea, quæ sunt ad ministerium generationum, aliquid sit solum, vt in eo sancti spiritus, & homines Deo assistant.

Moueor tertio, quia in damnatorum supplicium Deus speciale locum, & ignem inferni ab initio destinavit, qui nullum alium vsum in mundo habet: ergo maiori ratione credendum est destinasse quoddam celum, quod futurum esset regnum, & sedes beatorum, vt de illo etiam corporaliter intelligatur Christi verbum Matth. 24. Venite benedicti Patris mei percipite regnum, quod vobis paratum est ab origine mundi: non enim ab origine mundi preparata fuit spiritualis gloria, nam hæc in prædestinatione ante mundi originem in æternitate preparata est, vt habetur ad Eph. 1. in executione autem non preparatur, nisi quando datur: locus autem illius gloriæ, ad extra, & in executione ab origine mundi preparari potuit, sicut ignis æternus angelis, & damnatis paratus fuit. Ultimo huius celi constitutio non parum ad vniuersi complementum perinet, eiusque pulchritudinem auget, sic enim totum vniuersum corpus inter duo extrema fixa, & immobilia clau-

sum est, quæ sicut situ extreme distant, ita etiam proprietatibus: nam vnum est maxime densum, & opacum, alterum lucidissimum, & subtilissimum, & in vtroque aptissima proportio in ordine ad fines bonorum, & malorum hominum, & Angelorum inuenitur. Neque contra veritatem hanc difficultas alicuius momenti inuenitur.

Secundum punctum erat de antiquitate huius celi, an videlicet æternum sit: quod potest interrogari vel de æternitate per se, & ab intrinseco, vel de æternitate per effectiorem æternam Dei. Priori modo videtur posuisse hoc celum æternum Augustinus Eugubin. in cap. Gen. 1. in principio expositionis illorum verborum: In principio creauit Deus celum, & terram, cuius auctoris propria verba hic referre non possum, quia in correctio codice, quo vtor, oblitterata omnino sunt, & expuncta. Benedictus autem Pererius refert, illum docuisse, celum empyreum esse quippiam æternum & increatum, hoc esse lucem, & claritatem quandam manentem ex Deo, in qua Deus est, & ad cuius participationem, atque fruitionem tam boni Angeli, quam viri iusti admittuntur. Vnde ipse intelligit, Eugubinum asseruisse, celum empyreum esse aiquid, quod non est Deus, & nihilominus æternum, & increatum esse. Ideoque illam sententiam per absurdum, execrandam, & à Christi disciplina abhorrentem vocat. Alij vero simpliciter errorem in fide vocat, vt Catherin. in Gē. & Molin. 1. p. tract. de Opere sex dier. disp. 3. & alij.

At vero Daniel Malon. in 2. d. 2. disp. 7. vt Eugubinum ab hac nota liberet, dicit, per celum empyreum illum non intellexisse corpus aliquod, nec lumen spirituale reipsa distinctum à Deo, sed claritatem diuinam, quæ Deus ipse est. Ac proinde Eugubinum abusus fuisse nomine celi empyrei, maleque illud interpretatum fuisse, ac proinde negasse verum celum empyreum corporeum, non tamen in tam absurdum errorem incidisse, vt aliquid distinctum à Deo, & quod Deus non sit, increatum esse affirmauerit. Potestque interpretatio hæc fieri verisimilis ex testimonijs Scripturæ, quæ pro sua sententia Eugubin. inducit, quale est illud Psalm. 103. Amictus lumine, sicut vestimento & 1. Tim. 6. Qui lucem habitat inaccessibilem, & illud Ioann. 17. Clarificame te ater claritate, quam habui, priusquam mundus fieret apud te. Item quia dicit, celum empyreum esse illam lucem, & claritatem Dei, quæ iustis pro mercede promittitur, quæ certe non est nisi lumen increatum Dei. Multaque similia leguntur apud Eugubin. in lib. de rebus incorporeis, & inuisibilib. in quibus hunc sensum indicat. Ait enim, esse lucem diuinitatis, quam semper cum Deo fuisse necesse est, & adiungit: Et hæc si celum empyreum est, semper ab æterno fuit celum empyreum, id est, immensa lux diuinitatis id est, beatissimum illud, quod sit supra celum, quod appellare non audeo: nā neg. locus est, neg. corpus.

Addit vero Eugubinus multa, quæ sensum hunc destruere videntur: nam in primis de illa luce ait, Hæc lux manet duntaxat à Deo. Et infra, Hoc est celum empyreum nascens, proficiens, manans à diuinitate. Quod nunquam dixerim ego creatum, paratus recantare si male sentio. Et quod mirandum magis est, de hoc ipso celo, seu luce ait, Hæc lux an corporea sit, an incorporea quadam, non facile dixerim quod de luce diuinitatis, & quæ Deus est, dicere stolidissimum esset, & plusquam hæreticum, si fas est dicere: maxime quia subiungit, Arbitraretur tamen talem esse vt hæc corporea, & nostra possit esse, & dici quasi simulacrum eius, vt illa sit diuinitas lux nota, visibilisque & animo, & oculi, qualem Christus ostendit, cum vestimenta eius facta sunt alba vt nix, & facies eius vt sol lenituit, & qualem ostendit Moysi in rubo. Si ergo lux illa visibilis est corporeis oculis, quomodo potest esse ipsa diuinitas? Accedit, quod in Cosmopoeia in initio expositionis operis secundi diei globos caelestes, ait, esse caelestes aulas, quarum vna est aula Dei, ab splendore pe-

62.
Circ. 2.
punctum
quid Eugu-
binus creda-
tur à qui-
busdam.

7.
Illum Ma-
lonius ad
lucem ad
miliorem
sensum re-
ducit.

8.
Malonij pæ-
trocinium
alij ipsius
Eugubini
locus non co-
hæret.

E. Z.
lis, oppo-
im, et

1. 2.

superiori vniuerso, etiam si plura corpora complectatur, licet fateamur de cælo visibili esse loquutum, non est necesse, vt loquatur de cælo tantum secundum illam partem, quæ visu attingi potest, nam hæc machina cæli simpliciter visibilis est, licet non possit tota visu penetrari, & ideo cum dicitur Deus creator celestis machinæ, non intelligitur tantum creasse illam quoad illam partem, quæ visibilis est, sed absolute totam, atque adeo etiam empyreum cælum. Quæ argumenta sicut recte probant, cælum empyreum ibi esse comprehensum, ita à fortiori conuincunt cælos visibiles non esse exclusos, vt in superiori capite traditum est.

17.
Ad fundam.
contrarium
in num. 14.
Pro confirm.
ibid. ad-
ducta caput
sequens in-
suisit.

Atque ita responsum est ad fundamentum contrariæ sententiæ, & loca etiam Patrum obiter explicata sunt. Prima vero confirmatio petit, vt de huius cæli natura, proprietatibus, & efficientia, seu effectibus aliquid dicamus. Quauis enim hæc philosophica esse videantur, re tamen vera physica non sunt, quia cælum illud, licet ens materiale sit, in rigore tamen non est ens mobile secundum ordinariam potentiam, nec per motum cognosci potest. Et propter similem rationem non cadit sub Metaphysicæ naturalis consideratione: præsertim quia huiusmodi cælum etiam est extra obiectum eius, eo quod materiale sit. Sola ergo Theologia potest aliquid de proprietatibus huius cæli inuestigare, nam per reductionem quandam ad accidentalem gloriam beatorum pertinet. Et nihilominus etiam Theologi vix possunt de natura vel proprietatibus huius cæli quippiam inuenire, quia nihil fere de illo reuelatum est. Et ideo longa disputatione omissa, quæ in his, quæ præposui, verisimiliora videntur, breuiter attingam.

CAPVT V.

Dubium incidens de natura cæli empyrei.

1.
Assertio.
quod cælum
empyreum
est materia
et forma
et sit, in-
quiritur.

Primo igitur de natura, & substantia huius cæli probabilius censeo, esse compositum ex materia, & forma, nam supponitur esse quantum, & corporeum, quod sine materia esse non potest: at quia perfectus cæteris esse creditur, formam etiam habere necesse est, quia illa maxime ad perfectionem pertinet, & ideo in omnibus cælis ponitur, vt probabilior opinio fert. An vero materia illius cæli sit altioris rationis, quam materiæ aliorum corporum tam celestium, quam inferiorum, controuerti potest. Sciendumque est, hanc comparisonem fieri solere inter inferiores cælos, & elementa, cæteraque inferiora corpora, seu mixta, & in ea esse varias opiniones, quas tractauimus in disp. 13. Metaph. sect. 11. Qui ergo putant, materiam cælorum, & elementorum esse eiusdem rationis, quia in pura potentia non existimant specificam differentiam posse inueniri, consequenter dicent, etiam materiam cæli empyrei esse eiusdem speciei cum reliquis, quia etiā est pura substantialis potentia. At illud fundamentum debile est, vt in citato loco ostendi. Qui vero putant, materiam cæli crystallini, & inferiorum esse eiusdem rationis cum elementari, quia omnia sunt ab intrinseco, & de se corruptibilia ex parte materiæ, licet ex parte formæ habeant aliquem modum incorruptibilitatis: nihilominus dicere possunt, materiam cæli empyrei esse altioris rationis, quia ab intrinseco incorruptibile est, & inalterabile. Et ita sentiunt moderni, qui solum cælum empyreum in primo creationis instanti productum ex nihilo, alios vero cælos postea ex aqua formatos autumant, vt Molin. & Salmeron.

2.
In eodem 2.
modo astru-
endo excessu
Abulensi

Idemque opinatur Abulensi in cap. 23. Exodi q. 53. excedit tamen, quia non solum dicit cælum illud licet corpus sit, & ideo non fit totaliter spirituale, tamen esse quasi spirituale, quia non est de

materia aliorum cælorum, sed etiam addit: Imo non dicitur esse de materia. Et sic illud est sexta essentia: quod autem materiale non est, non conuenit cum rebus materialibus in natura, quæque modo. In quibus verbis obscurum est, in quo vero sensu dicat, cælum empyreum dici esse de materia. Nam si ex vera materia constaret, quomodo non est de materia? Fortasse tamen intellexit, non esse de materia, id est, non esse factum ex materia præiacente, sicut ipse de alijs cælis opinatur, quos habere materiam eiusdem rationis cum elementari, & ex illa præexistente fuisse progenitos arbitratum, & ita in hoc constituit differentiam inter cælum empyreum, & reliquos. Et nihilominus illud dicit esse sextam essentiam, quia licet ponat alios cælos eiusdem materiæ cum elementis, nihilominus illos dicit esse quintam essentiam respectu elementorum, quia non tantum ab illis specie differunt, sicut ipsa elementa inter se distinguuntur, sed etiam ratione formæ sunt incorruptibiles, in quo inter se conueniunt, & ideo cuiusdam quintæ essentiæ esse dicuntur. At empyreum dicitur esse sextam essentiam, quia secundum materiam, & formam est incorruptibile, ac subinde alterius rationis. Atque hæc cum probabilitate, & consequenter dicta sunt. Quod vero vltimo hinc infert, cælum empyreum non conuenire cum rebus materialibus quouis modo, nullam consecutionem, vel probabilitatem habet. Quia est omnia illa essentia vera, nihilominus cælum empyreum cum cæteris corporibus incorruptibilibus in compositione essentiali ex materia, & forma generatim sumptis, & in capacitate trinitatis dimensionis, & quantitatis, & in aliqua perpetuitate ab intrinseco: cum cæteris vero elementis in ratione communi corporis simplicis conuenire.

At vero iuxta opinionem D. Thomæ, quam viderem exstimamus, quod materia celestis est diuersæ rationis ab elementari, non oportet in cælo empyreo fingere altioris ordinis materiam, sed eiusdem generis cum celesti, licet intra illud sit perfectioris speciei eo modo, quo in pura materia species esse potest, quia ex natura sua est ad nobiliorem formam determinata. Hæc enim differentia cum proportionem etiā inter materias inferiorum cælorum inuenitur, supponendo, cælos ipsos inter se specie distinguuntur, vt in dicto loco Metaphysicæ, consequenter loquendo, asserendum esse docui. Veruntamen, etiam si quis opinionem illam amplectatur, quæ totam materiam cælorum mobilium dicit esse eiusdem rationis, licet ab elementari sit distincta: nihilominus sine repugnantiā, & cum maiori probabilitate dicere potest, materiam cæli empyrei esse altioris rationis à reliquorum cælorum materia: non quia id sit simpliciter necessarium ad incorruptibilitatem ab intrinseco, sed quia ad maiorem perfectionem essentiali nobilioremque modum incorruptibilitatis spectat. Et quia tota illa perfectio cælo empyreo tribuenda est, quia fini, propter quem creatus est, est maxime proportionata. Atque ita consequenter etiam dicere possunt sic opinantes cælum illud esse cuiusdam sextæ essentiæ, vt explicauimus. Nos vero quia credimus, hanc perfectionem habendi materiam specificam, & determinatam ad suam formam esse communem omnibus corporibus celestibus specie diuersis, ideo non iudicamus necessarium, tribuere cælo empyreo sextam essentiam, sed nobilissimum gradum specificum in illo genere quintæ naturæ simplicis, in quo cæli omnes superiores elementis creati sunt.

De forma vero empyrei cæli solum queri potest, an sit anima. Sed in hoc credimus, eandem omnino esse rationem in illo cælo, ac in cæteris inferioribus, ac proinde omnino certum esse illud cælum non esse animatum, nec formam eius esse